

LINGVISTICĂ GENERALĂ

INFLUENȚA INTERNAȚIONALĂ A LIMBII ENGLEZE. CU PRIVIRE SPECIALĂ LA LIMBILE ROMANICE

Voica Radu

Despre influența internațională contemporană a limbii engleze se vorbește tot mai mult în termenii unei globalizări¹ lingvistice generate de ritmurile alerte ale contactelor economice, politice și sociale ale secolului XXI. Deci influența limbii engleze asupra lexicului unor limbi și ele de circulație internațională vine în întâmpinarea unei necesități de comunicare eficientă și rapidă în contextul unor grăbite prefaceri sociale și economice. Apelează la împrumutul de termeni din limba engleză nu numai limbile vorbite spre exemplu în S-E Europei, unde modernizarea vieții social-politice a fost mult întârziată de

¹ Cf. Crystal (2000) și *Globalization: English and Language Change in Europe* (2002).

Picone (1996: 27) precizează că teribila răspândire a englezei se datorează calității ei de „vehicul” al unei culturi de tip global: „There is an international cultural dynamics that accompanies all of this technology of integration. Hence, to explain English domination, one can point, in the first instance, to a host of technological, economic and political factors. English, more than any other living language, exists in association with an archi-culture whose elements though often sourced in the Anglophone world, are being accepted and elaborated internationally.” apud Stoichițoiu-Ichim, *Asimilarea împrumuturilor englezești: aspecte actuale ale dinamicii sensurilor în Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, București, EU, 2002, nota 15, p. 259.

conjunctura politică, ci și limbi ca franceza, italiana, spaniola, germana ca urmare a contactelor politice și economice, a vorbitorilor bilingvi și a presei audio-vizuale și scrise.

Limbile romanice suferă și ele această influență modernă a limbii engleze care este o limbă germanică. Deși la o primă receptare a fenomenului influența engleză asupra unor limbi romanice este surprinzătoare și oarecum incompatibilă, trebuie să ținem cont de elementele latinești pătrunse în vocabularul limbii engleze când limba latină juca rol de *lingua franca*, precum și de acele elemente de origine romanică din vocabularul limbii engleze reajunse prin împrumutul din limba engleză în limbile romanice-sursă (împrumuturile „aller-retour”). Pornind de la această premisă, problema capacității de asimilare a împrumuturilor din limba engleză de către limbile romanice deschide noi piste de abordare a acestor împrumuturi.

Influența engleză asupra limbilor romanice nu este numai de dată recentă, ea apare în perioada cuceririi Angliei de către normanzi, moment din care s-a manifestat de-a lungul a câtorva secole ca urmare a prezenței francezei ca limbă de cultură în Anglia, cele două limbi, engleza și franceza, intrând în contact. Acea perioadă a fost marcată și de o puternică influență a limbii franceze asupra limbii engleze: *tower* <fr. *tour*, *butler* <fr. *bouteiller*, *gentle* <fr. *gentil*, *pilgrim* <v. fr. *peregrin*, *forest* <v. fr. *forest*, *to wait* <v. fr. *guaitier* - fr. mod <*guetter*. Deci cele două limbi s-au influențat reciproc, cuvinte din vocabularul ambelor limbi făcând un circuit de la engleză la franceză și invers. Mulți dintre termenii respectivi au revenit în franceză într-o formă anglicizată. După secolul al XIII-lea, influența engleză s-a exercitat asupra tuturor limbilor romanice, secolul al XX-lea reprezentând apogeul acestei influențe. Au fost împrumutați termeni din toate domeniile de activitate: transport, finanțe, economie, politică, modă, știință și tehnică. Aceste împrumuturi din limba engleză în limbile romanice s-au adaptat

diferit la limbile receptoare, spre exemplu: rom. *biftec* - it. *bistecca*, fr. *bifteck* - sp. *bistec*, *bisté*, *biftec* - ptg. *bife*; rom. *buget* - fr. *budget*; rom. *buldog* - fr. *bouledogue* - sp. *buldog* - ptg. *buldogue*; rom. *cec* - fr. *chèquè* - sp. *cheque* - ptg. *cheque*; rom. *claxon* - it. *claxon* - fr. *klaxon* - sp. *claxon*¹.

De asemenea s-au exercitat și influențe interromanice chiar de la începutul existenței limbilor romanice, mai întâi în Romania Occidentală, apoi și asupra limbii noastre. Aceste influențe s-au manifestat ca urmare a necesității de a denumi noile realități din existența popoarelor romanice, ajungând să fie asimilate pretutindeni. Unele dintre aceste împrumuturi au fost făcute și prin contactele generate de războaie, conflicte, incursiuni militare în anumite teritorii. Au existat perioade cu o anumită „modă” care a introdus în circulație diferiți termeni ieșiți apoi din uz, o dată cu dispariția realității denumite².

Limba română, o limbă romanică cu un statut aparte prin izolarea de Romania Occidentală, intră în contact cu aceste influențe mai târziu, prin intermediul limbilor franceză și italiană.

Influența engleză asupra limbii române actuale este comparată de către lingviștii români cu cea franceză din secolul al XIX-lea. Împrumuturile din engleză, în special din engleza americană, în limba română actuală s-au făcut în perioada 1990-2000, reprezentând aceeași tendință a tuturor limbilor romanice de a se supune așa-numitei globalizări lingvistice ca urmare a „imperialismului lingvistic al limbii engleze” (cf. Quirk R., Gabriele Stein, 1990).

Termenul de anglicism, definit în DN¹ ca „expresie proprie limbii engleze”, cuvânt de origine engleză împrumutat de o altă

¹ Pentru exemple v. Sanda Reinheimer-Rîpeanu, *Lingvistica romanică*, București, Editura All, 2001, p. 54 - 55.

² *Ibidem*.

limbă, încă neintegrat în aceasta, „desemnează împrumuturi recente din engleza britanică și americană, incomplet sau deloc adaptate” (ca atare, ele se scriu și se rostesc în română într-un mod foarte apropiat sau identic cu cel din limba de origine). O altă accepție a termenului de anglicism este cea dată de Filipović: „anglicism este fiecare cuvânt preluat din limba engleză care desemnează un lucru sau un concept ce aparține civilizației englezești; un astfel de cuvânt nu trebuie să fie de origine englezească, dar trebuie să fi fost adaptat în limba engleză și integrat în vocabularul englez”.

Deși în epoca actuală influența limbii engleze se exercită mai ales în direcția variantei sale americane, nu se face în mod special distincție între americanisme și anglicisme, fiind vorba de fapt de împrumuturi din limba engleză.

Anglicismele din limba română actuală sunt evidente în domeniul economic, tehnic și în stilul publicistic, presa contribuind la „educarea lingvistică” a publicului și la internaționalizarea lexicului limbii literare¹. Și în limba română, în paralel cu apariția necesității de a denumi realități noi, se manifestă o modă lingvistică care poate fi înscrisă într-un soi de mimetism lingvistic prezent și în celelalte limbi romanice.

În funcție de norma socio-culturală, anglicismele din româna contemporană au fost încadrate și studiate de către unii lingviști în funcție de două categorii de împrumuturi: cele *necesare* și cele *de lux*². Această împărțire a împrumuturilor din engleză indică reținerea față de împrumutul masiv de termeni din limba engleză, în ideea protejării limbii române de o posibilă riscantă „saxonizare”. Dar nu toți lingviștii români sunt de părere că

¹ Cf. Florica Dimitrescu, *Dinamica lexicului românesc-ieri și azi*, Cluj-Napoca, 1995, p. 14.

² Cf. Adriana Stoichițoiu-Ichim, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, București, Editura All, p. 85.

acest criteriu de împărțire a anglicismelor este pertinent. De pildă, Mioara Avram consideră că stabilirea necesității utilizării unui anglicism depinde de perioadă și de subiectul vorbitor.¹

Între 1970-1980 se trece într-o etapă superioară în munca de cercetare în cadrul *Proiectului de analiză contrastivă a limbilor română și engleză (Romanian-English Contrastive Analysis Project)*; ca urmare a rezultatelor obținute din studiul celor două limbi în contact, cât și a interesului crescut față de problemele limbilor în contact, limba română a fost inclusă alături de alte douăzeci și una de limbi în *Proiectul European de Cercetare „Elementul englez în limbile europene” (European Research Project „The English Element in the European Languages”)* condus de Rudolf Filipović.

Cercetătorii au identificat în limba română și prezența pseudoanglicismelor - cuvinte create în alte limbi, în special în franceză, ca și cum ar fi cuvinte englezești, de exemplu: *tenisman* sau *golaveraj*².

Dintre motivațiile utilizării anglicismelor, studiile lingvistice românești precizează: evocarea „culorii locale” (*killer, rancher* utilizate frecvent în cronicile și în prezentarea filmelor americane), exprimarea unor sensuri conotative (de obicei, ironice sau peiorative: *puzzle* „chestiune greu de rezolvat”, „enigmă”), crearea unor jocuri de cuvinte (*gentleman’s agreement* funcționează numai când există gentlemen), exprimarea eufemistică (mărfuri *second hand, call-girl, gay*), „lenea intelectuală”³, „folosirea unor termeni pretențioși din dorința vorbitorului de a

¹ Cf. Mioara Avram, *Anglicismele în limba română actuală*, București, EA, 1996, p.13.

² Theodor Hristea, *Contribuții la studiul etimologic al neologismelor românești*, LR, XXII, 1973, nr.1, p. 3-19.

³ Cf. Eugen Coșeriu, *Introducere în lingvistică*, Cluj, Editura Echinoc, 1999, p. 30.

arăta cât e de cult [...], reușind să demonstreze tocmai contrariul decât intenționa, anume că e incult”¹, atragerea clienților prin denumirea englezească a unor firme sau magazine, numele străine sugerând o garanție a calității, al succesului financiar și social, spre exemplu: *The Best, Perfection, The Office, for you*².

Limba franceză s-a aflat în contact cu limba engleză începând cu anul 1066, când Wilhelm Cuceritorul, duce de Normandia, a cucerit Anglia. Din această perioadă vor intra în engleză foarte multe cuvinte franceze, limba franceză fiind limba nobilimii. Ca atare în perioada respectivă influența englezei asupra francezei a fost slabă. Din secolul al XII-lea până în 1650 limba franceză a împrumutat doar 49 de cuvinte din limba engleză. Începând cu a doua jumătate a secolului al XVII-lea, când Anglia cunoaște un avânt al dezvoltării economice, influența engleză asupra limbii franceze va crește considerabil. Totalul termenilor anglo-saxoni pătrunși în franceză după 1825 până la sfârșitul secolului al XIX-lea este de 320, aceasta însemnând în jur de 100 în fiecare sfert de secol, comparați cu circa 50 în primul pătrar al secolului al XIX-lea. Din cuvintele englezești pătrunse în perioada menționată, 84 sau 26,3% aparțin domeniului economic, 29 sau 9,1% domeniului științific, 43 sau 13,4% terminologiei sportive sau altor categorii³. Secolul al XX-lea este secolul împrumutului masiv de cuvinte din limba engleză în limba franceză, fapt care a stârnit atitudini puriste ale lingviștilor francezi, dintre care cea mai înverșunată este cea a lui R. Etiemble. Acesta a impus termenul

¹ Cf. Alexandru Graur, „Capcanele” limbii române, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, p. 56.

² Cf. Hortensia Pârlog, *Termeni de origine engleză în publicistica românească contemporană*, AUT, Șt. Filo., vol. IX, 1971, p. 57.

³ Cf. Ileana Constantinescu, *Frangleza economică. Pentru o „Balanță lingvistică” echilibrată*, București, Editura Economică, 2001, p. 44-50.

de *franglais* pentru a desemna idiomul hibrid rezultat din pătrunderea necontrolată în vocabularul limbii franceze a unor termeni, considerați de Etiemble inutili, din limba engleză. Lingvistul francez a inventariat 1300 de cuvinte de origine anglo-americană, propunând și o serie de măsuri radicale pentru stăvilirea și înlăturarea definitivă a acestei „maladii reale și grave a limbii franceze”, realizabile „în opinia sa, prin acțiunea conjugată a școlii, a presei și a Academiei. Felix de Grand Combe își manifestă dezaprobarea față de acest fenomen al împrumutului din engleză în termeni și mai duri, considerând anglomania drept „o rătăcire deplorabilă și antipatriotică”, o manifestare din sfera „patologiei mentale”, având drept cauză „veleitarismul intelectual”. Pătrunderea masivă de anglicisme și de americanisme în limba franceză a impus publicarea unui dicționar de termeni „la modă” și a unei antologii de texte legislative menite să apere limba de invazia cuvintelor de origine engleză. Antologia de texte legislative cuprinde și lista de termeni recomandați oficial spre a înlocui anglicismele considerate indezirabile în cadrul unor terminologii, spre exemplu, se propun termenii francezi *cadreur, industrie du spectacle, palmarès, animateur, moyen, postsonorisation* ca echivalente pentru anglicismele *cameraman, show-business, hit-parade, disk-jockey, media, play-back*. Și dicționarele de uz general ale limbii franceze, spre exemplu *Le petit Larousse*, 1995, menționează în cazul unor anglicisme indezirabile „nerecomandat” (fr. *déconseillé*), oferind și echivalentul francez. Asemenea precizări se fac în dicționarul menționat pentru anglicisme precum *cash, discount, sponsor, walkman* etc.¹.

În contextul mai larg al împrumutului din diferite limbi, de menționat, în ceea ce privește limba franceză, ponderea foarte

¹ Cf. Ileana Constantinescu, *op. cit.*, p. 32.

apropiată a elementelor latinești moștenite (35,13) de cea a împrumuturilor (33,93), cât și de cea a formațiilor interne (29,77) în vocabularul reprezentativ al limbii franceze¹.

Termenii economici, un sector consistent al împrumutului din limba engleză în limba franceză, sunt preluați sub diferite forme, ca de exemplu: anglicismele, francizarea, calchiera. În majoritatea cazurilor este vorba de anglicisme, acestea fiind grupate, ca și în limba română în: anglicisme propriu-zise (*clearing, marketing, leasing, hot money, goodwill, joint-venture, consumerism, cash and carry, shopping-center, pool, stock option plan, mailing, hardcore*, la care se adaugă și denumirile de firme, mărci de fabrică americane pătrunse în economia franceză: *Data General France, National Semiconductor France, Verso Electronics France* etc.) și pseudo-anglicisme (cuvinte cu aspect englezesc, create artificial din elemente anglo-saxone spre a fi folosite în reclama franceză sau în mărcile de fabricație pentru a impresiona și atrage publicul, dar care nu există în limba engleză sau sunt fără sens în aceasta: *dryclean* (format din elemente anglosaxone, folosit pentru *produits de nettoyage*), *superkill*, (format dintr-un element latin și unul englezesc, pentru *cartouches et fusils*).

Sub influența englezei începe să se impună în limba franceză sufixul *-ing*, cu sens de acțiune ce se desfășoară, sufix care se atașează rădăcinilor englezești. Unii cercetători consideră că sufixul *-ing* ar putea să ajungă să aibă același statut ca și sufixele: *-esque, -ade*. Sunt date ca exemplu de cuvinte englezești terminate în *-ing* și preluate ca atare în franceză: *meeting, yachting, sleeping-car, building, camping, parking*. În limbajul economic este prezent același fenomen: *sterling, clearing, shopping, matching, marketing, engineering, standing*².

¹ Cf. Marius Sala, *Vocabularul reprezentativ al limbilor romanice*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988, p. 534-535.

² Cf. Ileana Constantinescu, *op. cit.*, p. 60-61.

Limba franceză contemporană este supusă influenței engleze într-o proporție surprinzătoare în zonele francofone din afara hexagonului. Este vorba de franceza vorbită în: Belgia, Elveția, Canada, fostele colonii franceze. De asemenea, influența englezei asupra francezei vorbite în Franța contribuie la accentuarea influenței engleze asupra limbii franceze din zonele francofone aflate în afara hexagonului. În 1977, „Clubul gramaticii din Geneva” se plângea de „invazia franglezei, care se întinde în toate regiunile francofone” și considera că „și mai gravă încă este imitarea dezagreabilă a tuturor erorilor care ne vin din Paris; crainicii de radio se tem să nu fie considerați drept provinciali dacă nu adoptă imediat erorile de limbă pe care le lansează colegii lor din Franța”¹.

În Belgia se vorbește de „anglovirus”, deoarece fenomenul este atât de extins încât *Défense de la langue française*, nr. 84, 1976, p. 24-25, semnalează cazul editorului unei reviste de biologie din Liège, care i-a scris unui specialist parizian nu în franceză, ci în engleză, iar în adresa expeditorului țara nu a fost notată cu denumirea proprie de Belgique, ci cu cea englezească, de Belgium.

Influența engleză asupra francezei elvețiene se produce pe trei căi: prin contactul direct al francofonilor cu lumea anglo-saxonă; prin intermediul francezei vorbite în hexagon; prin intermediul germanei care suferă, la rândul ei, o influență engleză considerabilă. Legile federale și publicațiile care vin din capitala Berna în partea franceză a Elveției sunt traduse în așa-numita „le français fédéral”, cu influențe germanice².

În Canada, franceza este supusă unei anglicizări masive. René Georjin³ consideră influența engleză o amenințare care

¹ *Défense de la langue française*, nr. 88, 1977, p. 36.

² Cf. Ileana Constantinescu, *op. cit.*, p. 62-63.

³ *Le français du Canada* în *Défense de la langue française*, nr. 44, 1968.

durează de mai bine de un secol. Contextul lingvistic din Canada se constituie din coroborarea mai multor factori lingvistici, dar și extralingvistici, și anume: limba franceză este alături de limba engleză limbă oficială, Québec-ul și Montréal sunt printre cele mai dezvoltate zone ale țării din punct de vedere economic, iar populația francofonă din Canada este cel mai puternic grup francofon din America; în Québec populația este bilingvă; economia canadiană este dominată de capitalul american. Influența englezei asupra francezei se exercită în prima fază asupra limbii comune, termenii englezi pătrunzând la început prin tehnica menajeră care are indicațiile trecute în limba engleză (*hot și cold; on și off, grill, owen*). Franceza canadiană a mai împrumutat cuvinte din limba engleză prin intermediul limbajului tehnic, întrucât în Canada apariția primului automobil și a primei căi ferate sunt puse în legătură cu termeni englezești. Revistele canadiene de specialitate vehiculează numeroase neologisme ca: *feader* (aparat de alimentare cu carburanți), *tanker* (tanc petrolier), *fuel* (carburant), *gas* (benzină), *rocket* (rachetă), *missile* (proiectil), *discount* (rabat). În contabilitate se folosește *balance* în loc de *solde des comptes*, iar meseriile care aveau un vocabular francez altădată dispun de un lexic americanizat: *brackets* - în loc de „tasseau”, *bolt* - în loc de „boulon”, apoi *washer*, *forens* (art. cit. p. 186). Snobismul reprezintă o altă cale de pătrundere a anglicismelor în franceza canadiană; astfel, între altele, sunt folosite: *shower* (loc pentru a expune cadourile tinerilor căsătoriți), *country club* și *trail* (pentru pârtia de schi) în locul echivalentelor franțuzești. Calcurile contribuie, de asemenea, la influența engleză asupra francezei canadiene: *fin de semaine* (după *week-end*), *entreprise à la job* (după *entreprise by the job*, în locul termenului francez *entreprise à forfait*).

Influența englezei asupra francezei canadiene a generat crearea unor diferențe dintre franceza din Québec și cea din

Franța, prin prezența canadianismelor care îngreunează comunicarea dintre francofonul european și cel canadian. Guvernul provinciei Québec a trecut la măsuri pentru a sprijini politic și economic utilizarea limbii franceze pe teritoriul său: a decis că franceza, limba oficială a provinciei, este singura admisă în actele oficiale pe teritoriul Québec-ului; s-a introdus obligativitatea exprimării tuturor firmelor în limba franceză. În aceeași idee, a fost creat un birou de terminologie pe lângă Universitatea din Montréal.

Un alt caz interesant este cel al limbii spaniole, a cărei variantă americană a fost supusă unei influențe puternice și de durată. Țările latino-americane s-au aflat de un secol și jumătate sub influența S.U.A., ca urmare a acțiunilor de expansiune teritorială (aproximativ jumătate din suprafața Mexicului a trecut sub dominație americană în urma războiului din 1847; pentru zona Caribe-Cuba și Puerto Rico, influența devine definitivă după câștigarea de către S.U.A. a războiului cu Spania din 1898, când zona va rămâne sub controlul american; legăturile intense cu Puerto Rico fac din acesta aproape al 51-lea stat al S.U.A.); canalul Panama a reprezentat o altă zonă aflată total sub controlul american timp de 100 de ani, trecând sub jurisdicția Republicii Panama abia în 1999; dominația politică exercitată de această mare putere (regimurile de dictatură ale lui Pinochet în Chile, intervențiile repetate ale S.U.A. în țări din America Centrală). Influența cea mai puternică s-a exercitat prin interesele economice, prin pătrunderea capitalului american și al controlului economic în toate țările latino-americane. Componentă importantă a dezvoltării actuale, accentuată de fenomenul de globalizare, se sprijină din plin și pe dezvoltarea deosebită a mass-media din ultima perioadă. De asemenea, un impact deosebit îl are, ca peste tot în lume, „mirajul american” al vieții îmbelșugate, care influențează stilul de viață, obiceiurile, și,

bineînțeles, limba. Emigrația este un alt aspect al materializării influenței engleze, respectiv americane, în toate compartimentele existenței. Numeroasele colectivități de hispanofoni (în majoritate mexicani și portoricani) au impus ca limba spaniolă să fie considerată o a doua limbă vorbită pe teritoriul S.U.A. Influența engleză (în principal cea nord-americană) s-a accentuat în țările hispano-americane începând din anii 1935-1936, dar mai ales după al Doilea Război Mondial și a pătruns pe toate căile: anunțuri, produse tehnice, cinematograf, radio și televiziune, prin agenții de știri, ziare și reviste, prin contactul direct cu oamenii de afaceri și tehnicieni, prin turiști, prin specialiștii și studenții care au urmat și urmează studiile în S.U.A. Influența se face simțită în mediile politice, economice și comerciale, în știință și artă, în sport, în relațiile internaționale, în modă, artă culinară, în obiecte de uz casnic, în muzică, în toate aspectele vieții urbane. Învățământul bilingv în unele țări (Panama, Puerto Rico), studiile de specializare în S.U.A., literatura științifică și tehnică reprezintă căi de pătrundere a anglicismelor.

Aceste influențe conjugate au condus la o impunere în forță a limbii engleze, aflată pe o poziție avantajată, iar consecința firească a fost pătrunderea anglicismelor în vocabularul spaniolei vorbite în America.

Prezența anglicismelor lexicale în spaniola americană a pus problema gradului de extindere a fenomenului. Există o mare disponibilitate a vorbitorilor de acceptare a anglicismelor. Acestea sunt foarte ușor preluate, adoptate și adaptate, în cele din urmă. Ele au devenit elemente normale în multe domenii (afaceri, politică, cultură, cinematograf etc.) și chiar elemente foarte populare (sport, muzică). S-ar putea afirma că ceea ce le face atât de ușor de acceptat este precizia, concizia și scurtimea lor. Precizia și concizia sunt trăsături care fac ca termenii împrumutați din această limbă să fie acceptați cu ușurință. În

multe situații de concurență cu elementele autohtone, acestea au câștig de cauză¹.

Dacă influența franceză s-a simțit mai mult la nivelul sferelor intelectuale, printre persoanele cu educație, engleza a coborât până în stradă. Omul obișnuit folosește anglicisme și le pronunță în diferite feluri. De aici și multitudinea de variante fonetice, de aici crearea unor forme așa-zis „barbare”. A se vedea unele dintre primele anglicisme intrate pe cale orală, cum ar fi unii termeni marinărești (ex. *guachiman* < *watch-man* „marinar”) sau din sfera automobilului (*brequé* < *brake* „frână”). Pentru acestea din urmă, tot R. J. Alfaro² dă o explicație plauzibilă folosind exemplul automobilului: la început, terminologia tehnică în spaniolă era cunoscută doar de ingineri și mecanici, puțini la număr, iar intrarea automobilului american a pătruns pe piețe împreună cu terminologia corespunzătoare în limba engleză, fapt pentru care aceasta s-a impus rapid, constituind, de fapt, primul contact al vorbitorului cu terminologia din domeniu. La fel s-a întâmplat cu toate produsele venite din S.U.A. Obiectul era însoțit de ample documentații în limba engleză.

În fața avalanșei de anglicisme, a „împrumuturilor în serie” și a „seriilor de împrumuturi”³, lingviștii au adoptat diverse poziții și în ceea ce privește limba spaniolă, poziții care s-au modificat de-a lungul timpului. Într-o primă fază (în anii 1950-1960), pătrunderea împrumuturilor era percepută ca ceva

¹ Cf. Valeria Neagu, *Criterii de apreciere a influenței engleze asupra lexicului spaniolei americane*, în SCL, XXIX (1978), p. 71-73.

² Cf. Ricardo J. Alfaro, *Diccionario de anglicismos*, ed. a II- a, Madrid, 1964, p. 11.

³ Cf. Mihai Mitu, *Conceptul de împrumuturi în serie (cu referire la polonismele limbii române)*, în SCL, 34 (1983), p. 12-18.

dăunător și inutil, era denumită „invazie”, „plagă”¹. Limba spaniolă, de exemplu, era simțită ca aflându-se „în pericol”. De aceea, studiile publicate în această perioadă au un caracter didactic, de corecție a limbii.

O acceptare și o prezentare favorabilă a influenței engleze se face simțită tot mai mult în ultima vreme. Pătrunderea anglicismelor în limbă a căpătat, astfel, o altă semnificație. Anglicismele lexicale au început să fie privite ca elemente necesare atunci când denumesc realități noi, fiind mai exacte (când se referă la domeniile tehnice). Ele reprezintă o sursă de îmbogățire a limbii. De asemenea, în analiza fenomenelor, conceptele au fost nuanțate, trecându-se de la „interferență (ceea ce presupunea devierea² de la normă) la transfer”, conferindu-i acestuia din urmă semnificația de „adoptare”. Elementele noi nu mai sunt privite ca „perturbatoare”, ci ca elemente „adoptate”³. De asemenea, sunt de remarcat opiniile atât „optimiste”, cât și „pesimiste” asupra viitorului unor variante americane ale spaniolei aflate sub presiunea anglicismelor.

În America hispanică, engleza este prima limbă străină pentru majoritatea celor care urmează o școală. În învățământul mediu și preuniversitar, la nivelele la care este obligatoriu studiul unei limbi străine, engleza este, fără nici cel mai mic dubiu, limba străină preferată.

¹ Cf. Jerónimo Mallo, *La plaga de los anglicismos*, în „Hispania”, 37 (1954), p. 135 și *La invasión del anglicismo en la lengua castellana*, în CA, 1959, p. 115-123.

² Cf. Weinreich, *Languages in Contact*, The Hague, 1953, „interferența lingvistică” se utilizează cu sensul de deviere de la normă.

³ Cf. Amparo Morales, *Gramatica en Contacto (Análisis sintácticos sobre el español de Puerto Rico)*, Madrid, 1986; Maria Vaqueo, *Anglicismos en la prensa: una cala en el lenguaje periodístico de San Juan*, în LEA XII (1990), 2, p. 277.

În fața presiunilor exercitate de limba engleză este necesară apărarea limbii spaniole. Specialiștii au atitudini diferite, de la acceptarea împrumutului masiv de cuvinte din limba engleză, până la combaterea fenomenului care a dus la nașterea unui idiom hibrid numit *(e)spanglish* sau *englañol* (limbajul portoricanelor care au trăit în SUA, limbaj vorbit de aceștia și la întoarcerea în Puerto Rico)¹.

În ultimele decenii, preocuparea pentru apărarea limbii spaniole a fost asumată, în principal, de Academii de limbă din țările hispano-americane printr-o activitate permanentă. Au fost create trei entități importante care au contribuit la răspândirea informației lingvistice, la formarea personalului specializat pentru cercetarea și schimbul de idei, la realizarea unor proiecte și activități cu caracter lingvistic. Acestea sunt: *La Oficina Internacional de Informacion y Obervacion del Espanol* (OFINES), *La Asociacion de Lingüística y Filologia de la America Latina* (ALFAL) și *El Programa Interamericano de Lingüística y Ensenanza de Idiomas* (PILEI).

Actualmente se încearcă supravegherea limbii și dirijarea ei prin metode moderne de planificare lingvistică². Engleza este o sursă principală pentru cuvintele tehnice și științifice. Frecvența termenilor englezi este mai mare în domeniul sportului, finanțelor, comerțului, automobilismului. Mulți dintre acești termeni sportivi din golf, rugby, circulă cu deosebit de mare frecvență în stilul publicistic. Există sfere puternic influențate de modă (muzică, dans, vestimentație). În această zonă existând o

¹ J.L. Dillard, *Spanglish Store Names in San Juan, Puerto Rico*, în „Names”, 12 (1964), p. 98-102 și *Spanglish Store Names Again* în „Names”, 14, 1966, p. 178-180; *Spanglish: Language Contact in Puerto Rico* în „American Speech”, XLV, 1970-1974, 3-4, p. 223-233.

² Eugenio Chang-Rodriguez, *Problems for Language Planning in Peru*, în „Word”, XXXIII (1982), p. 173-192.

fluctuație a termenilor, unele împrumuturi dispărând, altele luându-le locul. De fapt se remarcă existența multor termeni “la modă”, care trăiesc cât moda respectivă.

În lucrările de sinteză consacrate spaniolei americane, influența engleză are rezervate capitole care, în general, fac o sumară prezentare a anglicismelor. De cele mai multe ori oferă simple liste de cuvinte. La fel se întâmplă și cu monografiile dialectale.

Un proiect deosebit de important care poate deveni o bază de date pentru viitoare analize îl constituie *Proyecto de estudio coordinado de la norma lingüística culta del español hablado en las principales ciudades de Iberoamérica y de la península Ibérica*, al cărui coordonator general a fost Juan M. Lope Blanch. Proiectul s-a bazat pe o anchetă elaborată de *Comisia de Lingvistică Iberoamericană* din cadrul *Programului Interamerican de Lingvistică și Învățarea Limbilor* (PILEI). Culegerea de material s-a desfășurat între 1969 și 1971, iar rezultatele au fost publicate ulterior de fiecare țară separat. Proiectul are în vedere norma cultă și include următoarele orașe: Bogotá, Buenos Aires, Havana, Lima, Ciudad de Mexico, Montevideo, Sán Juan (Puerto Rico), Santiago de Chile și Madrid. Proiectul și rezultatele sale sunt deosebit de valoroase, deoarece oferă o bază unitară de date obținute prin aceleași procedee și se creează pentru prima oară condițiile unei analize la nivel continental de abordare globală a acelorași fenomene. Prezența anglicismelor este practic generală în toate dialectele limbii spaniole. Pentru a stabili vitalitatea împrumuturilor de origine engleză au fost analizate relațiile stabilite de acestea cu celelalte elemente existente în limbă și s-a apelat la rezultatele obținute de o anchetă realizată în cadrul Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan Al Rosetti”, precum și de anchetele proiectului Pilei în trei capitale (Santiago de Chile, Ciudad de Mexico, Sán Juan de

Puerto Rico). În acest caz s-au urmărit relațiile anglicismelor cu sinonime spaniole sau de alte origini. S-a observat că la nivelul distribuției sinonimelor, influența engleză este mult diminuată¹. Intrând în concurență cu echivalentele de origine spaniolă, anglicismele pierd teren, în general. Există și cazuri în anumite zone, când anglicismele sunt preferate. Cele câteva concluzii care se referă la vitalitatea împrumuturilor de origine engleză, în urma analizei distribuției sinonimelor sunt revelatoare: nici un element de origine engleză nu a reușit să elimine concurentul sau concurențele spaniole la nivelul întregului continent. Există însă numeroase cazuri în care termenul englez este un concurent foarte serios pentru corespondentul său spaniol (*carro, elevador, concreto*). Datele statistice la nivelul aparițiilor în sectorul vorbirii indică o influență engleză destul de limitată asupra limbii spaniole (cf. Sala, 1983). Anglicismele lexicale trebuie privite ca elemente necesare și, deci utile, atunci când denumesc realități noi, fiind mai exacte, este părerea unanimă a specialiștilor, afirmată încă din 1950 de A. Alfaro, autorul singurului dicționar de anglicisme pătrunse în spaniola din America.

Problema anglicismelor, sub toate formele, continuă să fie actuală și în prag de nou mileniu. Nu a fost și nu este vorba de o modă trecătoare care a afectat spaniola americană între anii 1940-1950. Corpusul destul de mare întocmit adună numai o parte din anglicismele ce circulă în spațiul hispano-american. Apar noi împrumuturi, altele dispar, unele dezvoltă sensuri noi, altele se pierd, dar cele ce rămân se adaptează și se integrează într-un sistem. Anglicismele lexicale sunt cel mai puțin nocive pentru sistemul limbii. Adevărata amenințare pentru limba spaniolă (fenomen valabil și pentru alte limbi) îl constituie

¹ Cf. Marius Sala, *Distribuția sinonimelor în spaniola americană*, în SCL, XXV (1974), p. 267-274 și *Evoluție internă sau influență externă în spaniola din America*, în SCL, XXXIV(1983), p. 98-112.

anglicismele semantice și sintactice, care trec neobservate de vorbitorul obișnuit și care alterează sensul tradițional al cuvintelor afectate și măresc numărul devierilor de la construcțiile firești¹.

Indiferent de motivațiile utilizării anglicismelor, din moment ce s-au impus termeni care să denumească produsul lingvistic rezultat al combinației dintre aceste limbi romanice și limba engleză (cum sunt: romgleza, frangleza și espanglish), influența engleză este și va rămâne influența străină actuală cea mai puternică, pentru o bună perioadă, o influență ținută sub control, deși în prezent, nu constituie o amenințare în sensul alterării caracterului romanic al limbilor română, franceză, spaniolă sau al oricărei alte limbi romanice.

Bibliografie:

Ricardo J. Alfaro, *Diccionario de anglicismos*, ediția a II- a, Madrid, 1964.

Mioara Avram, *Anglicismele în limba română actuală*, București, Editura Academiei Române, 1996.

Eugenio Chang-Rodriguez, *Problems for Language Planning in Peru*, în „Word”, XXXIII, 1-2, 1982.

Georgeta Ciobanu, *Anglicisme în limba română*, Timișoara, Editura Mirton, 1996.

Ileana Constantinescu, *Frangleza economică*, București, Editura Economică, 2001.

Eugen Coșeriu, *Introducere în lingvistică*, Cluj, Editura Echinoc, 1999.

D. Crystal, *English as a Global Language*, Cambridge University Press, 2000.

¹ Cf. Valeria Neagu, *Influența engleză în lexicul spaniolei americane - Distribuția sinonimelor*, în SCL, XL (1989), 3, p. 267-272 și *O categorie specială de împrumuturi din limba engleză în lexicul spaniolei americane*, SCL, XXIX (1978), p. 583-588.

Felix De Grand Combe, *De l'anglomanie en français*, în (1) „Le Français Moderne”, 22, 3, p. 187-200; „Le Français Moderne”, 22, 4, p. 267-276, 1954.

L.J. Dillard, *Spanglish Store Names Again*, în „Names”, 14, p. 178-180, 1966.

L.J. Dillard, *Spanglish Store Names in San Juan, Puerto Rico*, în „Names”, XII, p. 98-102, 1964.

Florica Dimitrescu, *Dinamica lexicului românesc-ieri și azi*, Cluj, 1995.

R. Etiemble, *Parlez-vous franglais?*, Paris, Galimard, 1967.

Rudolf Filipovic, *The English Element in European Languages. II: Reports and Studies*, 2, 1982.

Alexandru Graur, „*Capcanele*” limbii române, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.

Theodor Hristea, *Pseudoanglicisme de proveniență franceză în limba română*, LR, XXIII, 1, p. 61-71, 1974.

Mihai Mitu, *Conceptul de împrumuturi în serie (cu referire la plonismele limbii române)*, SCL, XXXIV.

Jerónimo Mallo, *La plaga de los anglicismos*, în „Hispania”, 37 (1954), p. 135 și *La invasión del anglicismo en la lengua castellana*, în CA, 1959, p. 115-123.

Amparo Morales, *Gramatica en Contacto (Análisis sintácticos sobre el español de Puerto Rico)*, Madrid, 1986.

Valeria Neagu, *Criterii de apreciere a influenței engleze asupra lexicului spaniolei americane*, SCL, XXIX, p. 71-73, 1987.

Valeria Neagu, *Influența engleză în lexicul spaniolei americane-Distribuția sinonimeleor*, SCL, XL, 3, p. 267-272, 1989.

Valeria Neagu, *O categorie specială de împrumuturi din limba engleză în lexicul spaniolei americane*, SCL, XXIX, p. 583-588, 1978.

Hortensia Pârlog, *Termeni de origine engleză în publicistica română contemporană*, AUT, Seria Șt. Fil., vol. IX, p. 55-68, 1971.

Hortensia Pârlog, *Observații asupra unor împrumuturi mai noi din limba engleză în limba română* AUT, Seria Șt. Fil., XXI, p. 78-83, 1983.

Sanda Reinheimer-Rîpeanu, *Lingvistica romanică*, București, All, 2001.

R. Quirk și Stein Gabriele *English in Use*, London, Longman, 1990.

Marius Sala, *Distribuția sinonimelor în spaniola americană*, SCL, XXV, p. 267-274, 1974.

Marius Sala, *Evoluție internă sau influență externă în spaniola din America*, SCL, XXXIV, p. 98-112, 1983.

Marius Sala, *Limbi în contact*, București, Editura Enciclopedică, 1997.

Adriana Stoichițoiu-Ichim, *A Functional Approach to the Study of English Loan-Words in Romanian*, în „Analele Universității din București. Limba și literatura română” XXV, p. 35-44, 1986.

Adriana Stoichițoiu-Ichim, *Observații privind semantica și stilistica anglicismelor în româna actuală*, „Limba și literatura română”, 3, p. 7-13 și 4, p. 16-22, 2001.

Adriana Stoichițoiu-Ichim, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, București, All (capitolul: *Aspecte ale influenței engleze în româna actuală*, p. 79-117), 2001.

Weinreich, *Languages in Contact* (The Hague, 1953).

Abrevieri

A.Ec. - “Adevărul economic”

C - “Capital”

Z.F - “Ziarul financiar”

The International Influence of English. With Special Reference to the Romance Languages

Summary

The influence of English upon all the languages and, especially, upon the Romance languages is a strong one that generates important changes in the vocabulary of all European languages. Therefore, the linguists initiate projects to study and to control this influence in order to protect the Romance languages from losing their Romance features.

This paper points out the major linguistic projects and studies that deal with the international influence of English, with special reference to the Romance languages.